

Nauw verband tussen bevolkingsgroei en conjunctuur

Kinderspel

Patronen in de bevolkingsgroei houden nauw verband met de ontwikkeling van de conjunctuur. Neemt het vertrouwen toe in de economie, dan stijgt anderhalf jaar later het aantal geboorten. Loopt de werkloosheid terug, dan neemt de immigratie toe.

In 2000 is de bevolking met 120 duizend personen gegroeid. Dit was de hoogste groei sinds 1975.

Het aantal geboorten bereikte in 2000 het hoogste niveau sinds 1972, het aantal immigranten was in 2000 zelfs hoger dan ooit tevoren.

Onafhankelijkheid

Een verklaring voor het hoge aantal geboorten en de omvangrijke immigratie is de gunstige economische conjunctuur. Als het vertrouwen in de economie toeneemt, stijgt anderhalf jaar later het geboortecijfer. Als de werkloosheid terugloopt, neemt de immigratie toe.

Het betekent overigens niet dat alle pieken in de bevolkingsgroei aan de economische ontwikkeling kunnen worden toegeschreven. De hoge bevolkingsgroei in 1975 moest aan de hoge immigratie worden toegeschreven. De onafhankelijkheid van Suriname in november van dat jaar leidde tot een grote toestroom naar ons land. Bovendien werden in 1975 ongeveer tienduizend immigranten die op dat moment zonder geldige verblijfstitel in Nederland verbleven, geregulariseerd. Ze zijn als immigrant geregistreerd.

Immigratiemaatregelen

Zoals een gunstige economische ontwikkeling tot een hoge bevolkingsgroei leidt, zo veroorzaakt economische teruggang een daling van de bevolkingsgroei. Het duidelijkst zichtbaar was dit aan het begin jaren tachtig. Zowel het aantal geboorten als het aantal immigranten bereikte in dat jaar een naoorlogs dieptepunt. Ook begin jaren negentig leidde de minder gunstige economische ontwikkeling tot een daling van het aantal geboorten en de immigratie.

De daling van de immigratie halverwege de jaren negentig was het resultaat van de beperkende immigratiemaatregelen die in 1993 en 1994 zijn genomen. De regels voor gezinshereniging en gezinsvormende migratie werden aangescherpt, de asielpprocedure werd aangepast en de regels voor inschrijving in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens werden strenger. De daling van de immigratie was overigens maar van korte duur. Onder invloed van de toenemende krapte op de arbeidsmarkt nam de immigratie eind jaren negentig weer fors toe. De krapte op de arbeidsmarkt leidde tot een toename van de arbeidsmigratie, vooral uit landen van de Europese Unie.

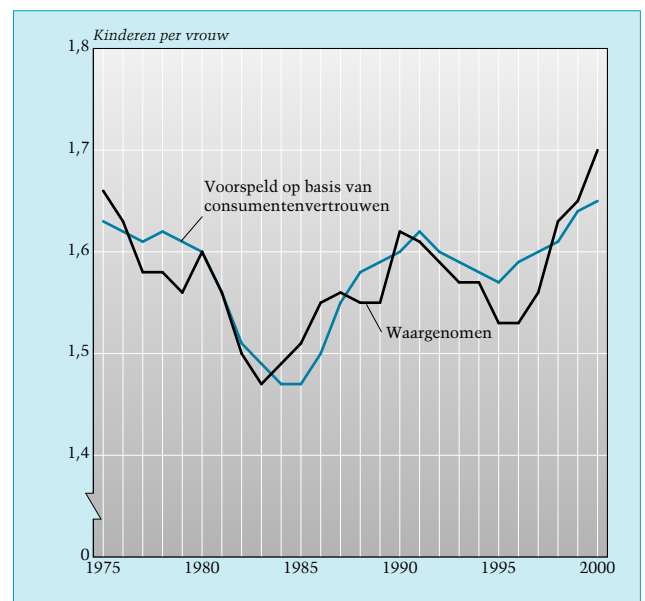
Arbeidsmigranten

Gemiddeld komen jaarlijks tachtigduizend immigranten naar ons land. In 2000 waren het er zelfs negentigduizend. Elke vijfde migrant is een arbeidsmigrant. Hoewel arbeidsmigranten dus een minderheid van de totale immigratie uitmaken, is er toch een duidelijke samenhang tussen economie en immigratie. Een gunstige economische ontwikkeling blijkt niet alleen te leiden tot een toename van arbeidsmigratie maar brengt ook andere migratiestromen op gang. Eén verklaring hiervoor is dat economische motieven ook een belangrijke rol spelen bij andere vormen van migratie, zoals gezinsvorming en gezinshereniging.

Consumptiegroei

Demografie en economie beïnvloeden elkaar wederzijds. De omvang van de bevolkingsgroei en veranderingen in de leeftijdsamenstelling van de bevolking hebben invloed op de groei en samenstelling van de consumptie. Als het aantal mensen in een bepaalde leeftijdsgroep toeneemt, zullen, bij gegeven consumptie per hoofd, de consumptieve bestedingen van die leeftijdsgroep toenemen. Zo zal naar verwachting in de periode 2001–2010 de bevolking met 900 duizend personen toenemen. Het aantal dertigers zal met bijna 400 duizend teruglopen, het

Kindertal en conjunctuur

aantal zestigers neemt met bijna een half miljoen toe. Beide leeftijdsgroepen hebben specifieke consumptiepatronen. De komende veranderingen in de leeftijdssamenstelling zullen daarom grote effecten hebben op de bestedingen.

Meer alleenstaanden

Bevolkingsgroei heeft ook invloed op de vraag naar woningen. Daarbij zijn veranderingen in de leeftijdsamenstelling van belang, maar vooral veranderingen in de samenstelling van de huishoudens. De afgelopen decennia is het percentage alleenstaanden sterk toegenomen. Daarvoor zijn drie oorzaken aan te geven. Ten eerste gaan steeds meer jongeren alleen wonen wanneer ze het ouderlijk huis verlaten. Zij binden zich pas later en gaan dan samenwonen. Ten tweede groeit het aantal mensen dat enige tijd alleen woont na een relatieontbinding. Ten slotte leidt de vergrijzing tot een toename van het aantal alleenwonende ouderen.

De verwachting is dat het aantal alleenstaanden de komende jaren zal toenemen. Dit heeft tot gevolg dat de vraag naar woningen sterker zal stijgen dan de omvang van de bevolking.

Hoogbejaarden

De vergrijzing zal leiden tot een grotere vraag naar zorg. Op dit moment zijn er een kleine miljoen 75-plussers. In 2040 zal dit

aantal zijn verdubbeld. Aangezien op hogere leeftijd relatief meer mensen aan (chronische) ziekten leiden, valt te verwachten dat de stijging van de levensverwachting zal leiden tot een toename van de vraag naar huisartsen, ziekenhuisvoorzieningen, thuiszorg en verpleeghuizen.

Krapte

Het teruglopende aantal jongeren heeft de afgelopen jaren geleid tot een mindere groei van de potentiële beroepsbevolking. Naast de hoge economische groei was dat mede een oorzaak voor de daling van de werkloosheid. De komende jaren zal de vergrijzing van de beroepsbevolking grote effecten hebben. Tenzij de arbeidsparticipatie van senioren (55-plus) fors toeneemt, valt een terugval van de groei van het arbeidsaanbod te verwachten. Op termijn kan die groei zelfs negatief zijn en kan zich een structurele krapte op de arbeidsmarkt voordoen. ◀

Joop de Beer